

DIRECTE MAATSCHAPPELIJKE ACTIE ALS VORM VAN PROTEST EN PRESSIE.

ERVARINGEN EN LESSEN VANUIT DE ANTI-MILITARISTISCHE BEWEGING IN DE JAREN '70 EN '80 EN WELKE ACTIEVORMEN VINDEN HUIDGE ACCTIEVOERDERS EFFECTIEF.

Abstract

Protest en pressie vanuit de samenleving om maatschappelijke en politieke veranderingen te bewerkstelligen is van alle tijden, met ook relevante vragen over de aard van dat protest en de betekenis ervan. Dat geldt ook voor het maatschappelijk protest in de jaren '70 en '80 tegen het militarisme. Er ontstond in die tijd een vredes- en antimilitaristische beweging met een scala aan initiatieven en acties. Daaronder massale demonstraties tegen de plaatsing van kruisraketten vanuit de vredesbeweging maar ook een intrigerend palet aan directe en ook radicale actievormen tegen het militaire apparaat. Het gegeven dat veel (mannelijke) jongeren met de militaire dienstplicht te maken hadden, speelde daarin een rol. Hoe ging je daar mee om, op naar de kazerne, of je verzetten en hoe dan? Individueel dienstweigeren met een beroep op de wet gewetensbezwaren en daarna 'vervangende dienst', was een optie, maar beperkt bevredigend voor velen met fundamentele bezwaren tegen het militaire systeem. Zo ontstonden diverse initiatieven om dat te doorbreken, gezamenlijk politiek dienstweigeren, totaalweigeren, vele acties tegen het militarisme via Onkruit en andere actiegroepen.

Nu zien we opnieuw dat er autonome groepen opstaan zoals Extinction Rebellion (XR), milieugroepen, groepen die steun leveren aan vluchtelingen e.a. Ook zij maken gebruik van directe actievormen om hun politieke doelen onder de aandacht van het publiek te brengen.

Stichting '*Onkruit vergaat niet*' wil met een aantal initiatieven terugkijken naar totaalweigeren en Onkruit: wat dreef deze actievoerders en hoe kijken zij op hun acties terug. We willen niet alleen terugkijken maar ook de verbinding maken met huidige actievoerders: hoe kijken zij aan tegen de verschillende vormen van directe acties, voor welke actievormen kiezen zij en welke actievormen uit het verleden zijn nog steeds bruikbaar en welke niet?

Stichting Onkruit vergaat niet

Onkruitvergaatniet.nl
T 06 46041792
info@onkruitvergaatniet.nl

Beleidsplan 2021-2023

1. Aanleiding

In de jaren 80 zien we dat het geloof in de traditionele organisaties (politieke partijen, belangenorganisaties) minder wordt en dat de behoefte aan directe actie groeit. Bij veel jongeren leeft het gevoel dat veranderingen te traag gaan en dat de parlementaire politiek en ook de gevestigde organisaties niet met oplossingen komen.

Deze radicaliseringsgolf is ook duidelijk zichtbaar in de antimilitaristische beweging. De protestbeweging Onkruid baarde eind jaren 70 en in de eerste helft van de jaren 80 veel opzien. Met 'totaalweigeren'¹ en het voeren van acties werd de strijd aangegaan met het leger en de wapenindustrie. Onkruid ging daarbij verder dan handtekeningenacties en demonstreren. Gekozen werd voor directe actie. Sleutelbegrippen bij het protest waren confrontatie, sacrifice (risico van gevangenisstraf) en onthullen waarbij inbraken niet werden geschuwd. De acties hadden een grote aantrekkingskracht op vooral jongeren en in meer dan 50 plaatsen waren groepen antimilitaristen actief.

Nu zien we opnieuw dat er grote sociale kwesties spelen zoals de sociale ongelijkheid, de klimaatcrisis en de vluchtelingenproblematiek waarop de politiek niet het antwoord lijkt te weten. Ook nu zien we dat er autonome groepen opstaan die kiezen voor directe actievormen, waarbij duidelijke parallellen zichtbaar met de jaren 80. Extinction Rebellion (XR) haalt bijvoorbeeld veel publiciteit met directe acties (blokkades, bezettingen en ludieke acties) en weet veel jongeren (en ouderen) aan zich te binden.

De Stichting '*Onkruid vergaat niet*' wil met een aantal initiatieven stil staan bij totaalweigeren en antimilitaristische acties in de jaren 80 en bij het radicale protest van dit moment.

2. Welke initiatieven willen we nemen

Een film maken over hoe Onkruid en totaalweigeraars de strijd aangingen met het leger en de wapenindustrie. Kenmerken van dit protest waren sacrifice (gevangenisstraf), confrontatie, onthullen en ludieke acties. Met oude beelden en geluidsfragmenten belichten we deze verschillende aspecten. Met interviews van oud-totaalweigeraars, oud-journalisten en oud-politici en met de inbreng van wetenschappers van nu reflecteren we op de vraag wat de aantrekkingskracht van Onkruid was, wat met de confronterende acties bereikt werd en hoe groot het gevaar van radicalisering was. We tonen ook beelden van directe acties die nu gevoerd worden en we laten huidige actievoerders aan het woord: voor welke actievormen kiezen zij, welke effecten verwachten zij en hoe kijken zij aan tegen het gevaar van radicalisering en polarisatie wat in de jaren 80 gebeurde.

¹ Totaalweigeraars deden geen beroep op de Wet Gewetensbezwaren Militaire Dienst en werden om die reden veroordeeld tot 18 maanden (later 12 maanden) gevangenisstraf. In de periode 1978 tot 1986 zijn er ca. 70 totaalweigeraars veroordeeld.

De film zal met de tentoonstelling en de debatten getoond worden. Voor de film hebben we de medewerking van Jacqueline Maris, freelance programmamaker en voormalig radiomaker voor de VPRO en Huib Schoonhoven en Karen Kuiper, onafhankelijke filmmakers.

In een tentoonstelling worden verschillende facetten van het antimilitaristische protest uit de jaren 80 belicht. Aan de hand van gefilmde portretten worden de motieven van totaalweigeraars/actievoerders in beeld gebracht. Wat dreef hen, hoe hebben zij hun gevangenschap ervaren, hoe reageerde de buitenwereld, leverden de acties het gewenste resultaat op, is er een reëel gevaar geweest voor escalatie?

Met behulp van foto's, krantenartikelen, buitgemaakt materiaal en beeld- en geluidmateriaal wordt een impressie gegeven van het brede palet aan uitingen van protest. De tentoonstelling maakt ook duidelijk hoe het publiek reageerde op deze acties en welke reacties er kwamen vanuit de politiek en de vredesbeweging.

De tentoonstelling trekt de lijn ook door naar de 21e eeuw. Wat is de rol van de wapenindustrie bij oorlogen en mensenrechtenschendingen op dit moment? Acties van XR worden belicht: voor welke actievormen kiezen zij, welke rol speelt sacrifice (opgepakt worden), hoe worden de acties belicht in de pers, hoe is de verhouding met politieke partijen? Dit doen we met beelden van acties, reacties in de pers en interviews met rebellen.

In twee (of meer) debatten gaan oud actievoerders en totaalweigeraars in gesprek met actievoerders van nu over de vraag wat drijft (dreef) hen, welke (radicale) actievormen vinden zij bruikbaar en welke niet, welke dilemma's en afwegingen spelen (speelden) er en welke veronderstellingen bestaan/bestonden er met betrekking tot de effecten van hun inzet?

Vanuit de wetenschap wordt belicht welke inzichten er zijn vanuit wetenschappelijk onderzoek over de effectiviteit van protest en verschillende vormen van pressie.

De eerste debatavond zal plaatsvinden in september in Nijmegen. De debatavond begint met het vertonen van de film die ten behoeve van de tentoonstelling is gemaakt. De wetenschappelijke inbreng komt van Jacqueline van Stekelenburg van de VU. De discussie staat onder leiding van Cees Grimbergen.

Met een fotoboek willen we een beeldverslag geven van de Onkruid acties. De zwart-wit beelden van spectaculaire acties die eerder in de krant verschenen keren terug. Het fotoboek geeft ook een impressie van de totaalweigeraars en de personen achter de acties. Hoe hebben zij die tijd beleefd en hoe kijken zij er op terug. Het boek zal in eigen beheer worden uitgegeven.

3. Welk maatschappelijk probleem kaarten we aan en wat willen we bereiken?

De groep Onkruid bond de strijd aan met het als zeer autoritair ervaren militaire systeem. Onkruid geloofde niet in oplossingen die moesten komen van de traditionele belangenorganisaties en politieke partijen en koos voor de confrontatie. De parlementaire democratie werd ingeruild door basisdemocratie. Nu zien we opnieuw dat er grote sociale kwesties spelen zoals de sociale ongelijkheid, de klimaatcrisis en de vluchtelingenproblematiek waarop de politiek niet het antwoord lijkt te weten. Opnieuw rijst de vraag of er niet gekozen moet worden voor meer directe acties om de samenleving tot radicalere keuzes te dwingen. Dit zorgt echter ook voor dilemma's: hoe voorkom je dat protestbewegingen uiteen vallen in radicale en minder radicale delen, zoals in de jaren 80 gebeurde; hoe zorg je er voor dat democratische waarden niet in het geding komen; hoe voorkom je polarisatie. Ook rechts kan immers kiezen voor radicale acties, waarmee burgers tegenover elkaar komen te staan.

Opgedane inzichten en ervaringen willen we graag delen en uitdiepen in discussie met huidige actievoerders. Voor welke actievormen kiezen zij, hoe gaan zij om met de hierboven geschetste dilemma's? Door inzichten te delen willen we stimuleren dat actiegroepen er niet voor terugschrikken om te kiezen voor vormen van directe actie, maar daarbij wel democratische waarden goed in het oog houden.

4. Wie vormt de doelgroep

De *Stichting Onkruid vergaat niet* richt zich op mensen die geïnteresseerd zijn in een reflectie op het radicale protest tegen het leger en (kern) bewapening (waaronder het totaal weigeren van de militaire dienst) in de jaren 70 en 80 en wat we daaruit kunnen leren voor maatschappelijke bewegingen en hun activiteiten nu .

Een speciale doelgroep zijn mensen die nu actief zijn in bewegingen en oplossingen zoeken voor hedendaagse problemen zoals klimaat, vluchtelingenproblematiek, oorlogen en geweld en na willen denken wat geschikte (geweldloze) actiemethoden zijn.

Verder zijn de activiteiten van de *Stichting* interessant voor wetenschappers en studenten die onderzoekmatig geïnteresseerd zijn in het vraagstuk welke vormen van directe actie effectief zijn en welke niet.

5. Zakelijke gegevens

Naam van de instelling:	<i>Stichting Onkruid vergaat niet</i>
Post- en vestigingsadres:	Sint Radboudstraat 24, 3817BN Amersfoort
Telefoon:	06 46041792
Emailadres:	info@onkruidvergaatniet.nl
KvK nummer:	83006745
SBI-code:	94996
Bankrekening:	NL57TRIO0320307271 t.n.v. Stg Onkruid vergaat niet

5. Financiële gegevens

Hieronder vindt u een prognose van de uitgaven en inkomsten van drie jaar.

2021

Inkomsten		Uitgaven	
Giften	1.000	Notariskosten	600
		Kantoorkosten	100
		Diversen	300

2022

Inkomsten		Uitgaven	
Giften (Crowdfunding)	7.500	Huur Thiemeloods	3.000

		Verlichting en geluid	1.000
		Vergoeding inleider/ debatleider debatavond	500
Subsidie	6.000	Copyright 50 foto's	2.000
Fotoboek/verkoop	4.000	Docufilm	2.000
		Panelen/vitrines	1.000
Bijdragen bezoekers	500	Monitoren	500
		Kopieën IISG/Archieven	1.000
		Drukken fotoboek	7.000

2023

Inkomsten		Uitgaven	
Giften	Pm	Diversen	Pm
Totale Inkomsten	19.000	Totale uitgaven	19.000

Toelichting op de begroting

De activiteiten worden uitgevoerd met een beperkt budget. Kantoorkosten, reiskosten van de vrijwilligers e.d. worden zoveel mogelijk uit eigen zak betaald.

De uitgaven voor de tentoonstelling bestaan uit de huur van de Thiemeloods (4 dagdelen), aanschaf en het laten bedrukken van panelen, tv-schermen (kunnen we deels lenen van het Huis van de Nijmeegse Geschiedenis), verlichting en geluid. De tentoonstelling wordt opgebouwd als mobiele tentoonstelling, zodat deze ook in andere steden getoond kan worden

Voor 2022 is er een debatavond en een culturele avond gepland. De kosten voor deze avonden bestaan uit de huur van de Thiemeloods, kosten voor verlichting en geluid en een vergoeding voor de inleider/debatleider. De kosten worden voor een deel gedekt uit de bijdragen van bezoekers.

De kosten voor de uitgaven van het fotoboek worden deels gefinancierd uit de verkoop van het fotoboek.

Voor de film is € 2.000 opgenomen in de begroting. Dit is een voorlopig bedrag. Het minimale bedrag voor de film is € 12.000. Gepoogd zal worden om specifiek voor de film extra fondsen te werven en het tekort te dekken met eigen bijdragen.

Voor 2023 staan een of meer debatten gepland inclusief het vertonen van de film en de (mobiele) tentoonstelling. Verder zal een digitale versie van de tentoonstelling worden uitgebracht die meerdere sites te zien zal zijn. De inkomsten en uitgaven voor deze activiteiten zijn als pm-post opgenomen in de begroting.

Voor het verwerven van de benodigde inkomsten zal naast het verweven van giften een beroep gedaan worden op de volgende fondsen voor subsidie: Fonds Vredesprojecten, Stichting Democratie en Media en Stichting Fonds SSN. Daarnaast wordt een beroep gedaan op kleine fondsen zoals Café de Plak, Stichting Emmaus, de Rafter en Stichting Overal.

Voor het verkrijgen van giften is de ANBI-status aangevraagd en inmiddels toegekend.